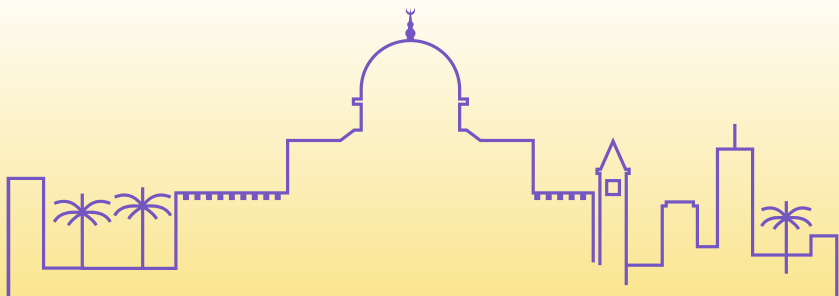

ממתחות.

אַלְקֶדֶס (ירושלים)

סוג ישוב
עיר

נפה
אַלְקֶדֶס

שנת בריחה או גירוש
1948

מקור פרנסה עיקרי
מסחר

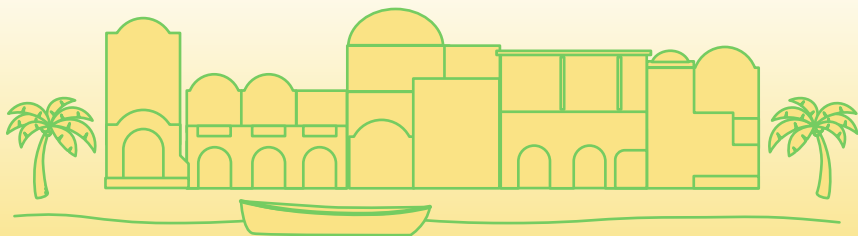
גורשו או ברחו ל־
ירדן, אירופה

ישוב יהודי במקום
כן

אוכלוסייה מפונה
יותר מ־10,000 (25,000)

דת
מוסלמים ונוצרים

בשכונות מסוימות באלקדס (ירושלים) חיו יהודים ופלסטינים בשכנות טובה, כמו בשכונת טלביה, שבה חיו ערבים נוצרים אמידים רבים. אחרי אירועי ירי שבהם נהרגו יהודים בפב־רואר 1948, יצא כרוז של ההגנה שהורה לתושבים הערבים לצאת מבתיהם. רוב התושבים יצאו וחוליות שיטור מעורבות שמרו על הבתים מגזל. התושבים ראו שיש שמירה וחזרו לב־תיהם, אבל עם התקרבות הקרבות ברחו התושבים הערביים שוב. אחרי המלחמה שימשו הבתים לשיכון עולים וישראלים אחרים, ולפעמים באחד החדרים שמרו את רכוש הנוטשים.

טבריא

סוג ישוב
עיר

נפה
טבריא

שנת בריחה או גירוש
1948

מקור פרנסה עיקרי
דיג

גורשו או ברחו ל-
לבנון

ישוב יהודי במקום
כן (טבריה)

אוכלוסייה מפונה
1,000-10,000 (5,000)

דת
מוסלמים

כ־4,000 תושביה הפלסטינים של העיר עזבו אותה בבהלה על משאיות שארגן הצבא הבריטי באפריל 1948. כוחות ההגנה לא נענו לבקשת מנהיגי הקהילה הפלסטינים להכריז על הפסקת אש בעיר. הבריטים, שעדיין שלטו בארץ, הודיעו שאינם יכולים לערוב לביטחון האוכלוסייה הפלסטינית בטבריא והמליצו להם לעזוב את העיר.

חֵיפָא

סוג ישוב
עיר

נפה
חֵיפָא

שנת בריחה או גירוש
1948

מקור פרנסה עיקרי
מסחר

גורשו או ברחו ל'
התפזרו בארץ

ישוב יהודי במקום
(כן (חיפה)

אוכלוסייה מפונה
יותר מ־10,000 (70,000)

דת
מעורב

לפני החלטת החלוקה (נובמבר 1947) חיו בחיפא מספר שווה של יהודים ופלסטינים (70,000). ירי צלפים, פצצה שהטיל האצ"ל בשערי בתי הזיקוק בחיפא, רצח עובדי זיקוק יהודים בידי ערבים בתגובה, ופעולת תגובה של ההגנה בכפר הפלסטיני בלד אשיח' בדצמבר 1947, גרמו לכ־25,000 תושבים פלסטינים, רובם בני המעמד הבינוני והגבוה, לעזוב את העיר. באפריל 1948 החלה מנוסת בהלה של התושבים הפלסטינים לכיוון העיר התחתית ושכונת ואדי סליב ומשם לנמל חיפא, בחיפוש אחר כלי שיט שיובילו אותם לעכו וללבנון. במאי 1948 נותרו בחיפא 6,000 פלסטינים.

בָּאָר אֶסְבֵּעַ

סוג ישוב
עיר

נפה
בָּאָר אֶסְבֵּעַ

שנת בריחה או גירוש
1948 (דצמבר)

מקור פרנסה עיקרי
מסחר

גורשו או ברחו ל־
ירדן

ישוב יהודי במקום
כן (העיר באר שבע)

אוכלוסייה מפונה
1,000-10,000 (5,000)

דת
מוסלמים

צה"ל הפציץ את העיר מן האוויר וכבש אותה ב־20 21 באוקטובר 1948. תושבים רבים ברחו עוד קודם לכן, והשאר הוגלו מן העיר באיומי נשק. תושבי באר אסבע נושלו מבתיהם, אך הבתים עצמם נותרו כמעט ללא פגע. כשהוחלט להקים בבאר שבע עיר ישראלית ראו המתכננים ב"עיר העתיקה" סרח עודף, והקימו לתושבים החדשים שכונות חדשות, ולכן הבניינים נשארו כמעט כשהיו. היום הופך האזור בהדרגה למרכז בילויים.

יאזור

סוג ישוב
כפר

נפה
יאפא

שנת בריחה או גירוש
1948 (בשליבים)

מקור פרנסה עיקרי
תבואה ומטעים (הדרים)

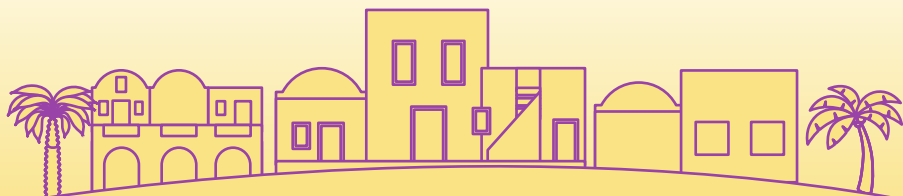
גורשו או ברחו ל-
ירדן

ישוב יהודי במקום
כן (היישוב אזור)

אוכלוסייה מפונה
1,000-10,000 (2,000)

דת
רוב מוסלמים ומיעוט
נוצרים

ב־1945 היה מספר התושבים ביאזור 4,030, מרביתם מוסלמים וכ־20 נוצרים. לכפר היו 12,000 דונם אדמות, 10% מהן נמכרו ליהודים. ב־12 בפברואר 1948 הותקף הכפר בירי מרגמות ההגנה, וב־30 באפריל 1948 הוא נכבש מידי צבא השחרור הערבי במבצע "חמץ". בית הספר מקווה ישראל הוקם ב־1870 על אדמות שהיו בעבר בבעלות תושבי הכפר, וב־1948 הוקם על אדמות הכפר היישוב אזור.

אַלְחַמְרָא

סוג ישוב
כפר

נפה
בִּיֶסָאן

שנת בריחה או גירוש
1948 (מאי)

מקור פרנסה עיקרי
תבואה ומטעים (הדרים)

גורשו או ברחו ל־
התפזרו

ישוב יהודי במקום
כן (מושב רחוב)

אוכלוסייה מפונה
פחות מ־1,000 (850)

דת
מוסלמים

הכפר שכן 7.5 ק"מ מדרום לבית שאן, והכביש הראשי בין בית שאן ליריחו עבר בחלקו המערבי. הכפר נקרא על שם שבט אלחמרא, ענף של השבט הבדווי אלסוקור. ב־1944 נמנו בכפר 730 תושבים שחיו במבני בוץ וקש או באוהלים משיער גמלים. שטח הכפר עמד על 11,511 דונם, מהם 2,153 נמכרו ליהודים. הגידולים החקלאיים העיקריים של הכפר היו דגנים, תפוזים, זיתים וירקות. מידע על נסיבות כיבוש הכפר והתרוקנותו מתושביו אינו בנמצא.

יאָפּאָ

סוג ישוב
עיר

נפה
יאָפּאָ

שנת בריחה או גירוש
1951

מקור פרנסה עיקרי
בעלי מלאכה

גורשו או ברחו ל־
אנגליה

ישוב יהודי במקום
כן (יפו)

אוכלוסייה מפונה
יותר מ־10,000 (60,000)

דת
מוסלמים

לפני המלחמה היו ביאפא כ־70,000 תושבים פלסטינים, ואילו אחרי המלחמה נמנו ביאפא 3,647 תושבים פלסטינים, חציים מוסלמים וחציים נוצרים. חלקם תושבים מקוריים וחלקם פליטים מכפרים באזור. משנות ה־60 ועד שנות ה־70 שמונים של המאה ה־20 הונהגה ביפו מדיניות של הזנחה, פינוי והריסה. מחיקתה של שכונת מנשייה בגבול שבין יפו לתל אביב, הריסת כ־70% ממבני העיר העתיקה ופגיעה קשה בשכונות עג'מי וג'בליה היו תוצאה חדה משמעות של מדיניות זו.

אָם רֶשֶׁרֶשׁ

סוג ישוב
כפר

נפה
בְּאֵר אַסְבֵּעַ

שנת בריחה או גירוש
1949 (3 באוקטובר)

מקור פרנסה עיקרי
מסחר

הוגלו / ברחו ל
ירדן

ישוב יהודי במקום
כן (העיר אילת)

אוכלוסייה מפונה
פחות מ־1,000 (46)

דת
מוסלמים

אום רשרש היה כפר קטן על חוף ים סוף. הייתה בו תחנת משטרה בריטית ובדואים גרו מסביבה. כל התושבים הפלסטינים ברחו בזמן הכיבוש באוקטובר 1949.

עִבְרָה

סוג ישוב
כפר

נפה
צֶפֶד

שנת בריחה או גירוש
1948

מקור פרנסה עיקרי
(מטעים / זיתים)

הוגלו / ברחו ל
לבנון (תושבי קדיתא עברו
לבתיים בכפר עכברה)

ישוב יהודי במקום
לא

אוכלוסייה מפונה
פחות מ־1,000 (500)

דת
מוסלמים

הכפר שכן 2.5 ק"מ מדרום לצפת. אביב 1948 התכוננו כוחות ציוניים לתקיפת הערים צפת וטבריה באמצעות מתקפות על כפרים סמוכים. עכברה נבחר לשמש דוגמה לאנשי צפת, בשל קרבתו לעיר. במאי תקף הפלמח את עכברה במטרה "ליצור הרגשה בקרב ערביי צפת שהינם עומדים להיות מכותרים ולא יוכלו לברוח". רוב אנשי הכפר כבר עזבו אותו טרם מועד ההתקפה, בהשפעת הגירוש והטבח שבוצע ימים ספורים קודם לכן באנשי כפר עין אל-זיתון הסמוך.

עֵין חוּד

סוג ישוב
כפר

נפה
חִיפָא

שנת בריחה או גירוש
1948

מקור פרנסה עיקרי
בעלי חיים

הוגלו / ברחו ל
נשאר

ישוב יהודי במקום
כן (עין חוד)

אוכלוסייה מפונה
פחות מ־1,000 (500)

דת
מוסלמים

בכפר ששכן מדרום לחיפה וצפה למישור החוף ולים התיכון חיו 650 תושבים מוסלמים. כוח של 150 חיילי צה"ל תקף את עין חוד ואת הכפר השכן עין ע'זאל באפריל 1948. ההתקפה נהדפה, וכך גם זו שאחריה. בהתקפה ביולי 1948 נכבש הכפר והתושבים עברו לגבעות סמוכות. הכפר לא נהרס, אלא הפך לכפר אמנים ואתר תיירות ישראלי עין חוד, ועל אדמות הכפר הוקם מושב ניר עציון. התושבים הקימו בסמוך כפר חדש שנושא את השם עין חוד.

אַלְמַנְשִׁיה

סוג ישוב
כפר

נפה
עֶכָא

שנת בריחה או גירוש
1948

מקור פרנסה עיקרי
מטעים (זיתים)

הוגלו / ברחו ל
לבנון (רובם חזרו)

ישוב יהודי במקום
לא (קיבוץ שמרת, מושב בוסתן הגליל
ושכונות בעכו נבנו על אדמות הכפר)

אוכלוסייה מפונה
פחות מ־1,000 (200)

דת
מוסלמים

הכפר אלמנשיה שבנפת עכא התנגד לכיבוש, אבל לא היה בו נשק. לפי עדות התושבים, הם החליטו לברוח מבתיהם אחרי ששמעו על כיבוש דיר יאסין ועכא. הפלמ"ח כבש את אלמנשיה במאי 1948. ב־17 ביוני 1948 הרס צה"ל את בתי הכפר, עקר את כל העצים ואף הרס את בארות המים.

עֲמוּאָס

סוג ישוב
כפר

נפה
אלרמלה

שנת בריחה או גירוש
1967

מקור פרנסה עיקרי
תבואה

הוגלו / ברחו ל
הגירה פנימית

ישוב יהודי במקום
לא

אוכלוסייה מפונה
1,000 10,000 (2,000)

דת
מוסלמים

ב־1948 לא הצליחו הישראלים לכבוש את הכפר הזה ושני הכפרים האחרים ליד לטרון, והוא נשאר בשטח שסופח לירדן.

במלחמת ששת הימים, ב־6 ביוני 1967, כבש צה"ל את שלושת הכפרים, גירש את תושביהם, מנע מהם לשוב והרס את הבתים עד היסוד. במקום הקימה מדינת ישראל את "פארק איילון - קנדה".

ברעם

סוג ישוב
כפר

נפה
צפד

שנת בריחה או גירוש
1951

מקור פרנסה עיקרי
מטעים (תפוחים)

הוגלו / ברחו ל
לבנון

ישוב יהודי במקום
כן (קיבוץ ברעם)

אוכלוסייה מפונה
1,000 - 10,000 (2,000)

דת
נוצרים

כפר ערבי נוצרי, כ־4 ק"מ דרומית מקו הגבול של ישראל ולבנון. ב־1948 היו בכפר כ־1,000 תושבים, והם נכנעו וגורשו בתחילת נובמבר 1948.

אחרי המלחמה הורשו תושבי ברעם לחזור לישראל, אבל לא לכפרם. ביולי 1952 פסק בית המשפט העליון בישראל כי אין סיבה למנוע את חזרת התושבים לכפר. למרות זאת, צה"ל החריב את הכפר עד היסוד ב־1953, אדמותיו הופקעו, ועד היום פסק הדין לא בוצע.

עֶפְא

סוג ישוב
עיר

נפה
עֶפְא

שנת בריחה או גירוש
1948 (18 במאי)

מקור פרנסה עיקרי
דיג

הוגלו / ברחו ל
ירדן

ישוב יהודי במקום
לא (רוב היהודים גרים בעיר
החדשה)

אוכלוסייה מפונה
יותר מ־10,000

דת
רוב מוסלמים ומיעוט נוצרים

עשירי עכא עזבו אותה אחרי החלטת החלוקה בנובמבר 1947, ופליטים מהכפרים שמ־ סביב ומחיפא מילאו את מקומם. התושבים קיוו שמכיוון שעל פי תוכנית החלוקה הייתה עכא בתחומי המדינה הערבית, היא תוחזר לתושביה גם אם תיכבש. אחרי כיבוש העיר בידי הפלמ"ח במאי 1948 ברחו רבים ללבנון. בעיר נותרו כ־5,000 תושבים פלסטינים מתוך כ־30,000.